

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ»

У статті розглядаються генеза поняття «художній образ», специфіка цього поняття у хореографічному мистецтві.

Ключові слова: художній образ, мімесіс, художня образність, хореографічний твір.

The article considers the peculiarities of the concept of «artistic image», the specifics of this concept in choreographic art.

Key words: artistic image, mimesis, artistic imagery, choreographic work.

Художній образ – одна з основних та найскладніших категорій мистецтва. Саме художня образність відрізняє мистецтво від наукового, релігійного чи прагматичного пізнання та відображення дійсності. Становлення поняття «художній образ» має глибокі корені та пов'язане ще з епохою античності, а саме з одним із принципів естетики – мімесіс (наслідування дійсності засобами мистецтва) [1, с. 201]. Науковцями розрізняються чотири значення мімесіс, а саме: обрядове, наслідування природі, копіювання та творче відтворення. Обрядове наслідування носило культовий характер та представляло собою синкретичне поєднання музики, співу, танцю та декламації під час містерій. Давньогрецький філософ Демокрит розглядав мімесіс як технічний бік діяльності особистості: так, людина у будівництві подібна мурасі чи ластівці; у ткацтві – павуку; у танці – лебедю; у співі – жайворонку тощо. Платон використовував термін «мімесіс» у відношенні до скульптури, живопису, літератури і розглядав його як копіювання. На думку філософа, просте копіювання зовнішнього боку речей не може привести автора до пізнання істини [3, с. 101]. Учень Платона – Арістотель – дещо переосмислив та трансформував теорію свого вчителя і висунув гіпотезу, що, наслідуючи речі та явища, мистецтво може представити їх більш прекрасними або більш потворними, ніж вони є насправді. На думку філософа, митець «повинен зображати речі такими, якими вони були або є, або як про них говорять і думають, або якими вони мають бути» [3, с. 132].

Сучасними науковцями художній образ визначається як категорія художньої творчості, створення об'єктів на основі суб'єктивного (авторського) бачення та освоєння світу, що здійснюють відповідний естетичний вплив на людину [1, с. 181]. Художній образ – глибоко діалектична категорія, бо у ньому органічно поєднуються споглядання, оцінювання, створення, творча інтерпретація. У створенні художнього образу приймають участь як сам автор, так і глядач (слухач, читач). Крім того до цього процесу долучається виконавець, особа, яка втілює художній образ у мистецтві (кіно, балеті, театрі, опері тощо).

Вивчення художньої образності у балетному мистецтві неможливе без звернення до наукових досліджень майстрів у царині хореографії: В. Ванслово, П. Карпа, В. Красовської, Ю. Слонімського та інших.

Працюючи над художнім образом, балетмейстер-постановник та виконавець долають межі початкового авторського задуму та лексичного матеріалу і вносять у творчий процес своє бачення теми, конфліктних колізій, характерів героїв тощо [2, с. 82]. Сприйняття хореографічного твору – це глибоко психологічний акт. А отже, удосконалення виконавської техніки дозволяє танцівнику більш повно розкрити психологічний образ сценічного персонажа, передати в танці все розмаїття людських переживань. Слід зазначити, що змістовність хореографічного образу тісно пов'язана із загальним драматургічним задумом балету, який у процесі створення збагачується музичними та пластичними характеристиками. Так, образ «Кармен» з балету «Кармен-сюїта» взятий з літературного першоджерела (новела П. Меріме), але хореографічним він

став завдяки віртуозній виконавській майстерності незрівняної Майї Плісецької, дивовижному художньому баченню балетмейстера Альберто Алонсо, який створив власну хореографічну партитуру балету на основі досконального та вдумливого прочитання музики Ж. Бізе.

Процес роботи над створення художнього образу у балетному мистецтві складається із декількох етапів, а саме:

1. Відбір вихідного матеріалу, його доскональне вивчення та аналіз.
2. Народження начального задуму, момент інсайту (раптового знаходження шляху рішення завдання, що стає результатом тривалої розумової діяльності особистості), оформлення у загальних рисах майбутнього твору.
3. Здійснення художнього задуму, його матеріальне втілення у балетмейстерській постановці.
4. Відтворення художнього образу виконавцем на сцені [6].

Методи та прийоми втілення художнього образу в хореографії досить різноманітні. У роботі над створенням образу виконавцю слід звернути увагу не тільки на майстерність, доскональну техніку виконання хореографічних па, а й на особливості передачі рис характеру героя, його емоційного стану, національної ідентичності, специфіки поведінки тощо. Врахування всіх зазначених елементів сприятиме більш творчому та професійному підходу до створення художнього образу у виставі та дозволить здійснити на балетній сцені доскональну, оригінальну та цікаву постановку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боров Ю. Эстетика: Учебник. М.: «Высшая школа», 2002. 511 с.
2. Горбатова Н. Створення художнього образу у хореографічному мистецтві // *Актуальні питання культурології: альманах наук. т-ва «Афіна»*. Рівне, 2016. Вип. 16. С. 81-86.
3. Канке В. Основы философии: Учебник для студентов средних специальных учебных заведений. М.: « Университетская книга», « Логос», 2008. 288 с.
4. Марченкова А. Художественный образ в хореографическом искусстве. *Актуальные задачи педагогики: материалы III Международной научной конференции*. (г. Чита, февраль 2013 г.). Чита: Издательство Молодой ученый, 2013. – URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/67/3357/> (дата звернення: 30.08.2022).
5. Фриз П. Поліфункціональність художньо-естетичного змісту хореографічного образу // *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки: Мистецькі обрії*. Київ, 2008. Вип. 1. С. 259-262.
6. Шепотенко Ю. Создание сценического образа в хореографии в XX -нач. XXI века. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64799/42-Shepotenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 12.08.2022).

Рекомендує до друку науковий керівник професор Левченко М.Г.